

El civisme també és jove

El passat 30 de juny es van atorgar els premis de disseny per una imatge jove de civisme que convocava l'Escola Massana juntament amb el Pla per a la promoció del civisme de l'Ajuntament de Barcelona. El concurs perseguia un doble objectiu: conèixer com resolen els joves aquest binomi i aconseguir una imatge que permetés comunicar als joves la necessitat de modificar certs hàbits que avui per avui entorpeixen la convivència a la ciutat. Sempre partint del benentès que no s'acusa al col·lectiu jove com a causant de l'incivisme sinó que els hàbits incívics són malauradament freqüents en la majoria de segments socials, sigui per edat, classe social o procedència.

Les propostes d'aquests alumnes de la Massana són un bon exemple que ser cívic i ser jove no només és possible sinó que alguns d'ells i elles ho troben important i necessari. En certa manera són un alè d'aire nou per com aconsegueixen casar elements aparentment contraposats com la transgressió, la moda o la rebel·lia amb el civisme. Vegem-ho:

En una de les imatges es retraten uns pantalons acampanats que s'arrossegueu per terra, amb lletres sobreimpresses que diuen: "per terra només els pantalons"... no els papers. L'autora ens explica que volia captar moments casuals propis dels joves, com conversar amb els amics de nit a la fresca, però sense cridar, o moure's en transport públic, però sense colar-se, en els quals es fa evident que un pot seguir sent com és, amb la seva imatge transgressora o poc convencional, però que hi ha uns mínims per a la convivència que cal respectar. En una altra proposta visual, com si es tractés de les pantalles d'un vídeojoc, apareixen les imatges d'accions incíviques acompanyades del "game over" o de l'"insert coin" quan el vandalisme costa diners al contribuent. La preocupació de l'autor ha estat justament connectar amb l'imaginari del jove "enganxat" al joc, que igual que accepta aquestes normes i sap el que suposa fallar, ha d'acceptar unes normes socials bàsiques. Una tercera idea planteja el fet que sovint, per als joves, ser cívic és anar contracorrent i per això associen el comportament correcte del qui no tira papers per terra o no fa soroll amb la moto amb algú valent, o rebel, que malgrat les modes, malgrat la pressió del grup, és capaç de dur la contra per fer-ho bé. Per últim, la proposta guanyadora és significativa pel fet que no utilitza cap protagonista concret: amb un llenguatge totalment abstracte d'icones i colors plans, destaca els efectes de l'incivisme: els papers fora de la paperera, els llistons trencats d'un banc o les llums que s'encenen en una casa de pisos quan algú fa soroll de nit. Una proposta totalment minimalista que pretén no encasellar l'incivisme amb una tipologia de joves concreta, que vol fugir de lemes moralistes i que apel·la al sentit comú: et mostro el que passa quan ets incívic i a partir d'aquí tu treus les teves pròpies conclusions. En tots els casos aquests joves dissenyadors s'adrecen a la intel·ligència del seu públic: no donen lliçons, ni utilitzen imperatius i mai fan servir el "No facis...". D'entrada sembla una bona estratègia per connectar.

Es tracta de propostes que il·lustren com al segle XXI no només és desaconsellable promoure unanimitats sobre la manera de moure's per l'espai públic sinó que, a més, és fàcticament impossible: vivim en una societat complexa i multicultural on els models únics s'han fragmentat i les grans conviccions han entrat en crisi. Per això cal anar a un pacte de mínims, respectant unes convencions bàsiques, que ens han de permetre conviure amb qualitat. Aquest és un argument que s'allunya del dogmatisme i que es

recolza en el pragmatisme i, justament per això, és el que s'apropa més al discurs dels joves. D'uns joves que entenen que la norma és fruit d'un consens social.

En aquest sentit, no s'apel·la al civisme fent referència a uns valors universals sinó relacionant-lo amb qüestions tan bàsiques com l'ordenació de l'espai públic, la reducció del nivell de contaminació acústica a la ciutat o la tinença responsable dels animals de companyia. Més que mesurar el nivell de civisme en termes morals de bon o mal comportament, ens proposen avaluar-lo per la seva funcionalitat; així, orinar al mig del carrer no és apte socialment en una ciutat densament poblada com la nostra; o deixar els mobles i els trastos vells abandonats al mig de la vorera entorpeix el pas i distorsiona l'harmonia de la ciutat; o tocar els bongos en una plaça de Gràcia atempta contra el descans dels veïns, que són molt a prop, i si és l'estiu, tenen les finestres obertes. Els joves poden discrepar respecte al valor de la solidaritat, el de la família tradicional o el de la religió, però accepten unes normes que, raonadament, organitzen la vida social.

És un fet que els adolescents i joves d'avui se socialitzen en models normatius difosos i que aprenen a navegar entre referents plurals i diversos: allò que per al mestre és inapel·lable a vegades no encaixa amb el que em diuen a casa o, encara menys, amb el que escolto que canta el grup de música d'actualitat. I, en aquest sentit, han après a bellugar-se entre codis culturals diversos i han vist com d'aquí se'n destil·lava una pauta feta de mínims comuns denominadors. A tot arreu cal no cridar per entendre's; a tot arreu és important no deixar les escombraries escampades per a sentir-nos còmodes; a tot arreu et remarquen, o t'haurien de remarcar, que, com diu Régis Debray quan explica el civisme a la seva filla,¹ el salvatgisme comença per les petites faltes de civilitat i la protecció del planeta consisteix primer en no llençar la llauna de cervesa a la cuneta quan vas d'excursió.

Aquesta major llibertat individual i amplitud del ventall de les oportunitats que gaudeixen els joves, té una cara, però també té una creu. La dificultat rau justament en la incertesa que genera no tenir unes pautes ni uns límits clars. La indefinició en certes normes bàsiques fa que les conductes transgressores hagin de dur-se molt a l'extrem. Allà on els pares de la generació anterior es tancaven en banda, fos perquè ets noia i ves què diran, fos perquè les coses sempre s'han fet així, els pares actuals estan plens de dubtes i d'interrogants. Aquest mínim comú denominador que s'ha de respectar sí o sí per la bona convivència ciutadana a vegades també es veu distorsionat per la prudència antinormativista dels adults als quals pertocaria exercir l'autoritat. El marge de llibertat raonable que han de gaudir els nois i noies quan s'enfronten a opcions completament personals, siguin transcendents o banals, com la parella que escullen, o els estudis, o el lloc on aniran a passar les vacances o el tall de cabells, ha de ser innegociable quan es tracta de límits sobre com moure's en l'espai públic respectant els drets de la resta de ciutadans. Al Bus hi ha gent que té preferència; per voreres estretes no es pot circular en bicicleta; si menjo pipes no tiro les clofolles a terra; si passejo el gos recullo la caca i si vaig a la platja no ensorro les burilles. Aquí no hi ha matisos, la resposta és clara. En efecte, tan clara que les ordenances municipals fins i tot n'han quantificat l'import de la multa que comporta transgredir-les.

La crisi de valors és un fet propi d'una societat complexa com la nostra, i un cop s'han destruït les barreres que reprimien la llibertat individual i s'han assolit uns marges de moviment més que acceptables, el repte és construir una nova ètica ciutadana. Si

¹ DEBRAY, Régis (2000) *El civismo explicado a mi hija*. Munchnik editores, Barcelona.

aconseguiu orientar la creativitat dels joves a construir propostes de convivència raonables i a bastir-les d'una estètica que les faci atractives per a tots els nois i noies, haurem donat un pas endavant considerable per a la millora de la qualitat de vida en els nostres espais públics. És important animar-los en aquesta direcció, perquè nosaltres ens hi juguem el present, però ells i elles s'hi juguen el futur.

Marta Comas Sàbat
Coordinadora del Pla de civisme de l'Ajuntament de Barcelona